

Fejlslutningen. Støtte til kulturen kan, for så vidt vitale dele af den undergraves eller forvirrer, være en betingelse for at have en liberal samfundsorden overhovedet. Der foreligger altså ikke nødvendigvis en modsigelse mellem at være liberal og gå ind for endda en ret omfangsrig og aktivistisk kulturpolitik.

Armslængder

AF MORTEN EBBE JUUL NIELSEN

PK skriver bl.a. »Over foråret og sommeren har der været usædvanlig meget skrivni om kulturministeren og om kulturpolitikken. Jeg husker f.eks. at den i mine øjne meget liberale Søren Pind har plæderet for at Kulturministeriet skulle tilføres flere penge og at ministeriet skulle føre en mere frembudsene kulturpolitik, at kulturminister Carina Christensen er blevet kritiseret for at være for fraværende og rost for at holde lav profil, og at Pia Kjærsgaard har lagt billedet ind på posten som kulturminister med et program mod *entartede* kunst... Så vidt jeg forstår, foregår dansk kulturpolitik på en ganske bestemt præmis, nemlig under det der hedder »armslængdeprincippet«, hvor ministeren godt nok administrerer kassen, men overlader den konkrete fordeling til uafhængige eksperter. Her kan det nok ikke undre, at Kjærsgaard står af, men hvordan kan f.eks. Søren Pind, som liberal, gå ind både for at vi skal kompromittere armslængdeprincippet og at vi skal bruge flere af borgernes penge på kultur?»

PK rejser flere spørgsmål end der kan besvares her, og jeg vil selvfølgelig ikke svare på Pinds vegne. Lidt af vejen tror jeg dog godt gå. Armslængdeprincippet er ganske som PK lægger op til et knesat dogme i dansk kulturpolitik – officielt set, i det mindste. For mens de officielle udmeldinger fra de

politiske partier stort set enslydende er, at det specifikke ansvar for, hvilke kunstnere – og i et vist omfang hvilke institutioner – der skal have penge fra Kulturministeriet, ligger og bør ligge hos diverse såkaldt uafhængige udvalg, så er realiteten en anden, hvis man zoomer lidt ud. For det første er der en del institutioner, som med politisk automatik får penge. Disse institutioner er til syvende og sidst udpeget af ministeren, eller af ministeriet, altså er det en politisk-demokratisk beslutning, ikke en ekspertvurdering. Dernæst kanaliseres der vældig mange penge til kulturen fra andre kilder end Kulturministeriet, fx fra kommunerne. Og derudover er det jo hulems sværet at afgrænse præcist hvilke politiske beslutninger, der har en direkte effekt på kulturlivet, og dermed kan kaldes »kulturpolitik« i en bred forstand. Eksempelvis er regler for offentlige ydelser, og ikke mindst hvorledes de administreres, med stor sandsynlighed ret afgørende for store dele af kulturlivets aktører. Sidst jeg så et pålideligt bud på, hvor stor en del af danske offentlige midler, der bliver administreret under noget, der ligner armslængdeprincippet, var tallet lige over 50 procent – og det endda når sidstnævnte forhold vedrørende offentlige ydelser ikke tages i betragtning. Med andre ord kunne man argumentere for, at armslængdeprincippet nok er en politisk prydpil, men ikke et generelt princip, der faktisk overholdes som grundregel. I den forstand er det i realiteten præcist harmønst, når en politiker taler for at gå på kompromis med armslængdeprincippet, for det gør vi allerede. Mod dette kan

man ikke argumentere, at vi hidtil har opereret under armslængdeprincippet, medens man selvfølgelig stadig kan gøre den indsigelse, at vi *burde* gøre det.

Et andet principielt spørgsmål er, om man som liberal overhovedet kan gå ind for dels at bruge skatteydernes penge på kultur, hvordan det end defineres. Der findes liberale, der mener, at beskatning per definition er et onde af en størrelse, at det bliver statens primære opgave at gøre sig selv så lille som mulig. Af mere sofistikerede grunde til ikke at beskattes borgerne for derefter at subsidiere kulturen kan nævnes den idé, at det ikke er statens rolle at fungere som dommer over god og dårlig smag, og at kulturstøtte – armslængde eller ej – i sidste instans altid vil være udtryk for en bestemt holdning til god og dårlig smag. For så vidt disse eller lignende tankegange med de samme implikationer er nødvendige betingelser for at noget kan kaldes som liberal, så er det ganske rigtigt en modsigelse, hvis Søren Pind på en gang vil støtte kulturen med offentlige midler og kalde sig liberal.

Men disse er ikke de eneste muligheder for den liberale. For at nævne blot to: for det første må en liberal gå ind for den personlige frihed, men bør af denne grund også gå ind for i det mindste et mindstemål af lige personlig frihed. Her kan det være relevant at gå ind og subsidiere dele af kulturlivet, for så vidt adgangen til kultur er en vigtig udfoldelse af den personlige frihed, og når vi har ulige adgang til den i et omfang, der berettiger omfordeling. For det andet kan en liberal mene, at kultur og adgangen til kulturelle goder

bredt betraget er en del af de forudsætninger, der er for opretholdelsen af et liberalt samfund og for damelsen af personer, der på en loyal måde bakker op om retsstat, demokrati, rettigheder osv. Derfor kan støtte til kulturen, for så vidt vitale dele af den undergraves eller forvirrer, være en betingelse for at have en liberal samfundsorden overhovedet. Der foreligger altså ikke nødvendigvis en modsigelse mellem at være liberal og gå ind for endda en ret omfangsrig og aktivistisk kulturpolitik, selvom visse former for liberalisme ikke er forenelige med en sådan kulturpolitik.

□

HER I »Fejlslutningen« tager vi argumenter, holdninger og standpunkter op til kærlig, men hård behandling. Er der et argument fra den offentlige debat eller sidste familiekommission, som De undrer dem over eller som går Dem på nerverne, så send det til:

»Fejlslutningen«
Kulturredaktionen
Weekendavisen
Pilestræde 34
1147 København K

eller: mejn@hum.ku.dk

– så skal jeg efter bedste evne undersøge, om det er guldigt og holdbart.

Bangsbohøve. Asger Jorns gård og atelier på Læsø kan fremover facilitere kunstnere, digtere og forskere, som søger arbejdsro i naturskønne omgivelser

Hjemme hos Jorn – anno 2009

FOTO: TOM CHRISTOFFERSEN

FOTO: LISBETH BONDE

Asger Jorns atelier er sat fuldkommen i stand, men holdt i tidens farver - og ånd.

Asger Jorns kunstnerrefugium på Læsø, Bangsbohøve.

FOTO: GALLERI TOM CHRISTOFFERSEN

AF LISBETH BONDE

LÆSØ – Der ligger den så, den røde gård med de blå vinduesrammer og sin flode, nye park af strå, Bangsbohøve, som Asger Jorn erhvervede ved en indskydelse i januar 1964 under en togrejse på vej fra den italienske landsby Albisola, hvor han havde atelier, til Danmark. Han havde længe haft brug for et pied à terre i Danmark, men han havde ingen postadresse i sit fædreland. Han var en vagabond, der ikke rigtigt hørte hjemme nogen steder, eller sagt mere positivt, som følte sig hjemme overalt på kloden. Det lod eksotisk med en gård på Læsø. Der måtte man kunne finde ro, mente han, og det viste sig at holde stik. Gården levede op til Jorns prunkløse fordringer. Selv hentede han ikke motivisk næring i de smukke naturomgivelser, for han var en moderne maler, der arbejdede på indre impulser snarere end på landskabet, og derfor lukkede han bevidst omgivelserne ude ved at placere vinduerne langt oppe på atelierets skrå tag. Atelieret blev indrettet i den tidligere stald og høløft. Ca. 30 af Jorns malerier i tiden efter 1968 er malet i dette store rum i Bangsbohøve, hvor han så åbenlyst kunne samle sig om sine store spring fremad.

I 1968 interviewede *Ekstra Bladet* ham: »Mærkeligt nok, men det er egentlig det første atelier, jeg har, som er indrettet helt efter mit hoved,« sagde han. Kunsthistorikeren Troels Andersen henviser i sin omfattende biografi om Jorn (i bd. 3, Kbh. 1997) flere steder til Jorns ophold på Læsø, hvor der blev festet igennem, og hvor der var en livlig trafik af unge og voksne. Jorn spillede ofte violin og sang gamle, danske viser med sin smukke sangstemme og var som regel festens midtpunkt. Der var rigeligt af mad og våde varer til alle i det åbne og generøse kunstnerhjem. Men der blev også arbejdet intensivt.

Åbent og generøst vil hjemmet også være i fremtiden, hvor det vil tage imod billedkunstnere, digtere og forskere med ærinde inden for billedkunsten.

BANGSBOHØVE ligger i den østlige del af Læsø langt fra

øens mange klitter og sandstrande – og fra færgeløjet i Vesterø. Den ligger i det flade, genuine bondeland og er omgivet af en kæmpemæssig pløne med en høj randbevoksning. I baggrunden skimtes den vidtstrakte strandeng, og i haven breder sig en stor eg, som Jorn i sin tid plantede, og hvor man om kort tid vil opføre en sekskantet, japansk inspireret pavillon, som han havde planer om at bygge som skrivestue, så han kunne adskille arbejdet med billederne fra arbejdet med ordene, som der jo også var mange af i hans virke. Hvis han ellers havde kunnet nå det. Det kunne han ikke. Han døde som 59-årig i 1973, så initiativtagerne til Jorns atelier vil nu lade hans gamle plan realisere.

Weekendavisens udsendte så stedet, da det henlå som ruin i 2007 og rejste her i august atter til Læsø for – sammen med det mogle kunstfolk fra såvel Tyskland som Danmark, og de glade givere og specielt inviterede – at indvie stedet ved en festligholdelse. Der blev budt på mad og drikke, og der blev holdt en del taler – herunder en af Morten Grunwald, der levede-gjorde en tale, som Jorn holdt i september 1953, da han skænkede to værker til Silkeborg Bibliotek. »Den giver et billede af en uimodståelig personligheds usentimentale syn på taknemmelighed og det at give gaver, og den rummer desuden eksempler på hans kontroversielle opfattelse af kunst og eksistens,« sagde Grunwald. Et af disse kontroversielle udsagn var, at billeder følge Jorn ikke har nogen værdi i sig selv: »Det forholder sig sådan, at kunst ikke kan betales. Dels fordi der ikke findes midler, der økonomisk dækker en kunstnerisk præstation, dels fordi et kunstværk i og for sig overhovedet ikke har nogen værdi. Dette sidste kræver måske en forklaring, og det må blive den, at intet billede – hvor godt det end forekommer os – er andet end nogle kemikalier smurt ud på en flade,« mente Jorn. Vild jubel blandt publikum, også fra billedkunstneren Christian Wind, der er Jorn-ekspert, og som i 1996 fandt det forfaldne atelier.

Herefter kom Jorn Museets direktør, Jacob Thage, på talerstolen. Med den britiske digter Alexander Pope påpegede han bl.a. vigtigheden af at forstå og respektere *genius loci* – stedets ånd – som præger ethvert sted: »Asger Jorn valgte netop ikke et lille sted i nærheden af hans fødeby Silkeborg, men et sted midt ude i Kattegat, så langt væk som muligt fra brændpunkterne München, Paris, Milano ... Selv om han sammenlagt ikke tilbragte lang tid her, så var Bangsbohøve et sted, hvor han på kort tid kunne samle en enorm energi. Jorn havde ikke som flere af sine samtidige skabt et skelet, som han kunne hænge sine billeder op på så at sige – en skabelon eller en form, han kunne bruge som udgangspunkt, når han malede. Hvert billede rummede sin egen idé, og nogle billeder og ideer udkrystalliserede sig først efter flere år. Denne arbejdsform har krævet enormt meget. Jeg tror, at dette steds ånd, formet som det er af en fantastisk natur,

Asger Jorn med fiolen, da han fik Læsø til at svinge.

har talt til Jorn ligesom Johannes Kjærval på Island, J.B. Yeats i Irland og Nolde i marsken,« sagde Thage. Også Læsøs borgmester, Olav Juul Gaarn Larsen meldte stort ud. Han ytrede tilfredshed med, at Jorns atelier nu står til benyttelse for kunstlivet, og at »det vil sprede de besøgende rundt på året, hvilket Læsø, der i udpræget grad lever i højsæsonen, har brug for. Vi vil det ægte og elementære her på Læsø, og Bangsbohøve er en sten i denne mosaik,« sagde borgmesteren, der udviste prisværdig forståelse for kunsten og i øvrigt som ganske uen oplysnende Jorn arbejde i atelieret: »Kunst er at skabe noget, der ikke var der i forvejen. Forfatteren sidder

med et blankt papir, maleren sidder med et hvidt lærred. Der er intet dørp. De mennesker, der evner at fylde papiret og lærredet med deres visioner, de adskiller sig fra os andre. De kan få pick-up'en til at hoppe af og over i en anden rille, når vi har kørt for længe i den samme. Men efter Jorn, der gav den hele armen, er det vigtigt, at der kommer noget nyt liv, nogen der kreerer noget andet end Jørn, nogen der kan give os nogle andre sansindtryk, og som skubber til os på en anden måde end Jørn,« sagde borgmesteren.

□

I 1964 tog det små to år at modernisere og indrette stedet med atelier i den ene længe og bolig i den anden. To holdere var dengang Børge Birch, Jorns kunsthandler, der inspirerede af Jørn havde erhvervet en gård på den anden side af øen et halvt år tid efter Jørn.

Siden Jorns død havde gården ligget ubeboet hen, og hovedhuset var stærkt forfaldent, da det i 2007 lykkedes galleristen Tom Christoffersen og dennes svoger Peter Linder, som ejer konsulentfirmaet Causa Consulting, at erhverve gården ubeset af Jorns enke Nana og sønnen Ivo for vurderingssummen, 100.000 euro, med henblik på at indrette den som *artists in residence* for kunstnere og digtere samt forskere og formidlere. Det er sket helt uden fondsstøtte for ejernes egne midler. Nu to år efter står hus og atelier altså færdigt. Det er blevet et fint og karismatisk sted, tip top renoveret med veneration for Jorns egen enkle stil med tydelig reference til 1960'erne. Man har genfundet de farver, som Jorn i sin tid lod væggene male i – bl.a. en helt speciel grøn farve, som genfindes i Jorns malerier – ligesom man har beholdt hans møblement og indretning. Fra talerstolen sagde både Tom Christoffersen og Peter Linder ellers, at det ikke skulle være en mindstue for Jørn, men at stedet skulle indbyde kunstnerne til at være sig selv. Det er det nu alligevel i nogen grad blevet, en mindstue, hvis det ikke var for et stort arum med hems, brændovn og et omfattende og voksende Jørn-bibliotek, indrettet efter nutidens smag. Men resten er retro-moderne og uhyre lavt til loftet. Man kunne have valgt at benytte lejligheden til at etablere et spritryk kokken og også indrette badeværelset efter nutidens smag og komfort. Det gjorde Jørn jo selv i 1964. I stedet har man sat himmel og jord i bevægelse for at finde de oprindelige, røde køkkenlæder og har sat de originale, ikke særlig komfortable teaktræs møbler i stand. Man har åbenbart alligevel ikke villet pille ved Jorns sted alligevel.

Men nu kan de frie sjæle ansætte om et arbejdsophold i Bangsbohøve og lade sig inspirere af Læsøs natur og den sista-agtige stemning, der hjemsejrer en på den ret menneske-stomme ø. Det er en flot og ugenyttig gestus til gavn for kunstlivet. Helt i Jorns generøse ånd.

KUNST HØJSKOLEN PÅ ÆRØ

www.kunstaeroe.dk

Kan man blive for gammel til at lære?

weekendavisen
Vehkrevet viden